

Sivistysvaliokunta

Lausuntopyyntö 20.1.2025

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Nykytila ja sen arviointi

Nykytuotoinen Suomen Akatemia perustettiin 1970 eli ennen ammattikorkeakoulujen olemassaoloa. Rakennemuutoksia on vuosikymmenten aikana ollut, mutta niissä ei ole huomioitu ammattikorkeakouluja. Suomen Akatemian rahoitus keskittyy perustutkimukseen. Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry toivoo Suomen Akatemian tehtävien laajempaa uudistamista, sillä Suomen Akatemian nykyiset painopisteet ja rahoitushaut eivät tue ammattikorkeakoulujen lakisääteisiä tehtäviä tehdä ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa.

Akatemian hallinnon rakenteet

Esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi Akatemian hallinnon rakenteita muuttamalla nykyinen tutkimusinfrastruktuurikomitea tutkimusinfrastruktuuritoimikunnaksi, jonka tehtävät ja nimittämiskäytännöt vastaisivat Akatemian muiden toimikuntien tehtäviä ja nimittämiskäytäntöjä. Yhtenäinen käytäntö selkeyttänee prosesseja ja sen vuoksi SAMOK näkeekin Suomen Akatemian rakenteiden, tehtävien ja nimittämiskäytäntöjen yhtenäistämisen perusteltuna ja järkevänä.

Akatemian hallituksen strateginen työskentely

Akatemian hallituksen strategisen työskentelyn vahvistamiseksi toimikuntien, tutkimusinfrastruktuurikomitean ja strategisen tutkimuksen neuvoston puheenjohtajien läsnäolo- ja puheoikeus hallituksessa esitetään poistettavaksi. SAMOK näkee muutoksen perusteltuna. On hyvä, että päällekkäisiä rooleja vähennetään. Muutoksen myötä on kuitenkin erityisen tärkeää varmistaa, että toimikuntien tieteellinen asiantuntemus tulee kuulluksi hallituksen toiminnassa. SAMOK kannattaa lämpimästi yhteistyöryhmää, joka tukee hallitusta toimielinten

työn yhteensovittamisessa ja tarjoaa hallituksen, toimikuntien, strategisen tutkimuksen neuvoston ja tutkimusinfrastruktuurikomitean jäsenille mahdollisuuden vapaaseen ajatustenvaihtoon. Tärkeää on lisäksi varmistaa, että yhteistyöryhmään osallistujamäärä pysyy sellaisena, että tieto liikkuu hallituksen suuntaan.

Säännökset akatemiaprofessorien ja akatemiatutkijoiden palkkauksesta

Vuonna 2010 voimaan tulleen yliopistouudistuksen siirtymävaiheeseen kytkeytyneet Suomen Akatemian tutkimusvirkajärjestelmän jatkuvuutta turvanneet säännökset akatemiaprofessorien ja akatemiatutkijoiden palkkauksesta esitetään kumottavaksi. Koska akatemiaprofessorin ja akatemiatutkijoiden rahoitus on vakiintunut osaksi Suomen Akatemian rahoitusinstrumentteja, ei niiden mainitseminen laissa ole enää tarpeellista. Siksi SAMOK näkee säännösten kumoamisen järkevänä, kun ohjaus tapahtuu joka tapauksessa rahoitusehdoilla.

Akatemian tehtävien hoitamisen ehdot

SAMOK suhtautuu varauksella siihen, että lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan tutkimuksen ja tutkimusedellytysten rahoittamista sekä kansainvälistä yhteistyötä koskevien Akatemian tehtävien hoitaminen ei saa olla ristiriidassa Suomen kansallisen turvallisuuden tai Suomen kansainvälisten veloitteiden kanssa. Kirjauksen nähdään tukevan Suomen Akatemiaa tutkimusrahoitusta koskevassa päätöksenteossa silloin, kun tieteellisesti ansioituneen hankkeen voidaan arvioida vaarantavan Suomen kansallisen turvallisuuden. SAMOK näkee, että väljä kirjaus jättää kuitenkin tilanteen arvioinnin hyvin tulkinnanvaraiseksi. Jos säännös lisätään lakiin, tulee yhteisin käytännöin varmistaa, että Suomen Akatemia saa tukea ja koulutusta siitä, miten säännöstä tulee tulkita.

Helsingissä 18.2.2025

Julia Väänänen
Puheenjohtaja

Vellu Taskila
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:
Johanna Fonsell
Koulutuspolitiikan asiantuntija
johanna.fonsell@samok.fi
050 389 1014